

Andrzej M. Brzezi ski, Organizacja i formy mi dzynarodowej wspópracy intelektualnej w ramach Ligi Narodów (1922-1939)

Bourgeois L., *Løuvre de la Société des Nations (1920-1923)*, Paris 1923.

Brzezi ski A. M., *Stanowisko Francji w sprawie powoania Mi dzynarodowej Komisji Wspópracy Intelektualnej Ligi Narodów (1919ó1922)*, w: *W kr gu polityki, dyplomacji i historii XX wieku. Ksi ga Jubileuszowa Profesora Waldemara Michowicza*, red. B. Rakowski, A. Skrzypek, / ód 2000.

Brzezi ski A. M., *Polska Komisja Mi dzynarodowej Wspópracy Intelektualnej (1924-1939)*, Wydawnictwo U/ , / ód 2001.

Druick Z., *The International Educational Cinematograph Institute, Reactionary Modernism and the Formation of Film Studies*, öCanadian Journal of Film Studies. Revue Canadienne de Études Cinématographiquesö2007, vol.16, No 1.

Fuchs E., *Der Völkerbund und die Institutionalisierung transnationaler Bildungsbeziehungen*, šZeitschrift für Geschichtswissenschaftö 2006, Jg. LIV, H. 10.

Goodman J. *Women and International Intellectual Co-operation*, šPaedagogica Historicaö 2012, vol. XLVIII, No. 3.

Hermon E., *Regards sur les ONG dans le mouvement international de coopération intellectuelle et dæducation pour la paix pendant løentre-deux-guerres: Le cas de løUnion des Associations Internationales*, šCanadian Journal of Historyö 1985, vol. XX, No. 3.

Kolasa J., *International Intellectual Cooperation (The League Experience and the Beginnings of UNESCO)*, Wrocaw 1962.

LøInstitut International de Coopération Intellectuelle, 1925-1946, Paris 1946.

Laqua D., *Intellectual Exchange and the New Information Order of the Interwar Years: The British Society for International Bibliography, 1927ó1937*, šLibrary Trendsö 2013, vol. LXII, No. 2.

Laqua D., *Transnational Intellectual Cooperation, the League of Nations, and the Problem of Order*, šJournal of Global Historyö 2011, vol. VI, No. 2.

League of Nations. Intellectual Co-Operation Organization. National Committees on Intellectual Co-Operation, Geneva 1937.

- Löhr I., *Der Völkerbund und die Entwicklung des internationalen Schutzes geistigen Eigentums in der Zwischenkriegszeit*, *Zeitschrift für Geschichtswissenschaft* 2006, Jg. LIV, H. 10.
- Miller D. Ph., *Intellectual Property and the Narratives of Discovery/Invention: The League of Nations Draft Convention on Scientific Property and Its Fate*, *History of Science* 2008, vol. XLVI, No. 3.
- Pemberton J.-A., *The Changing Shape of Intellectual Cooperation: From the League of Nations to UNESCO*, *Australian Journal of Politics and History* 2012, vol. LVIII, No. 1.
- Pernet C. A., *Twists, Turns and Dead Alleys: The League of Nations and Intellectual Cooperation in Times of War*, *Journal of Modern European History* 2014, vol. XII, No. 3.
- Pham-Thi-Tu, *La Coopération Intellectuelle sous la Société des Nations*, Genève 1962.
- Piskurewicz J., *Mi dzy nauk a polityk . Maria Skłodowska-Curie w laboratorium i w Lidze Narodów*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007.
- Pycior S., *Her Only Infidelity to Scientific Research: Marie Skłodowska Curie and the League of Nations*, *Polish Review* 1996, vol. XLI, No. 4.
- Renoliet J. J., *L'UNESCO oubliée. La Société des Nations et la coopération intellectuelle (1919 -1946)*, Paris 1999.
- Riemens M., *International Academic Cooperation on International Relations in the Interwar Period: the International Studies Conference*, *Review of International Studies* 2011, vol. XXXVII, No. 2.
- Rogan B., *Folk Art. And Politics in Inter-War Europe: An Early Debate on Applied Ethnology*, *Folk Life. Journal of Ethnological Studies* January 2006, vol. 45, Issue 1,
- Scholz W., *Frankreichs Rolle bei der Schaffung der Völkerbundkommission für internationale intellektuelle Zusammenarbeit 1919-1922*, *Francia* 1994, Bd. 21/3.
- Schroeder-Gudehus B., *Collaboration scientifique et coopération intellectuelle: un chapitre dans les déboires de la Société des Nations*, *Revue d'Allemagne* 1988, Bd. XX, H. 4.
- Schroeder-Gudehus B., *Pas de Locarno pour la science. La coopération scientifique internationale et la politique étrangère des États pendant l'entre-deux-guerres*, *Relations Internationales* 1986, no. 46.

Wilson P., *Gilbert Murray and International Relations: Hellenism, Liberalism and International Intellectual Cooperation as a Path to Peace*, *Review of International Studies* 2011, vol. XXXVII, No. 2.

**Magdalena Karolak-Michalska, J zyk rosyjski w polityce j zykowej niepodległej
Białorusi i Mołdawii**

Akty prawne i dokumenty

Federal'naâ Celevaâ Programma š Russkij jâzyk (2006-2010 g)ö utverfdena postanovleniem Praviteløstva Rossijskoj Federacii ot 29 dekabrá 2005 g, <http://www.kremlin.ru> (14.05.2014).

Federalønyj zakon O gosudarstvennoj politike Rossijskoj Federacii v otno-enii soote estvennikov za rubeflom ot 24.05.1999 g, Normativnye pravovye akty, <http://www.ruvek.ru> (12.07.2014).

Federalønyj zakon ot 25.07.2002 g, No 115-FZ, š O pravovom poloŕfenii inostrannyh grafdan v Rossijskoj Federaciiö, Normativnye pravovye akty, <http://www.ruvek.ru> (24.05.2014).

Kompleksnaâ Celevaâ Srednosro naâ Programma Realizacii Gosudarstvennoj Politiki za Soote estvennikami v 2006-2008 g, <http://www.kremlin.ru> (17.07.2014).

Koncepciâ nacionalønoj politiki Rossijskoj Federacii utverfdena Ukazom Prezidenta RF ot 15.06.1996 g, <http://www.duma.gov.ru> (12.08.2014).

Koncepciâ vne-nej politiki Rossijskoj Federacii ot 23.04.1993 g, <http://www.kremlin.ru> (23.09.2014).

Koncepciâ vne-nej politiki Rossijskoj Federacii ot 28.06.2000 g, <http://www.kremlin.ru> (25.09.2014).

Koncepciâ vne-niej politiki Rossijskoj Federacii ot 15.07.2008 g, <http://www.kremlin.ru> (12.06.2014).

Konstitucia Respubliki Moldovy, <http://www.constcourt.md> (12.02.2014).

Konstituciâ Respubliki Belarus ot 1994 goda, <http://www.belstat.gov.by> (18.02.2014).

Konstituciâ Rossijskoj Federacii ot 12.12.1993 g, <http://www.kremlin.ru> (27.09.2014).

Ob osnovnyh napravleniâh gosudarstvennoj politiki Rossijskoj Federacii v otno-enii soote estvennikov profiâi ih za rubeflom: Ukaz Prezidenta Ros. Federacii ot 11.08.1994 g, No 1681, <http://www.kremlin.ru> (12.07.2014).

O merah po podderfke soote estvennikov za rubeflom: Postanovlenie Praviteløstva Ros. Federacii ot 31 avgusta 1994 g, No 1064, <http://www.kremlin.ru> (19.07.2014).

O vnesenii izmenenij i dopelnenij v Zakon Respubliki Belorusø š O âzykah v Respublike Belorusø ot 1998 goda, <http://www.newsby.org> (12.09.2011).

Rasspredelenie nasieleniâ Respubliki Belorusø oblastiej, g. Minska, po vladeniu bâlorusskim i russkim âzykami, <http://www.belstat.gov.by> (18.02.2014).

Ukaz Pezidenta Rossijskoj Federacii o Gosudarstvennoj Programme po okazaniu sodejstviâ dobrovolønomu pereseleniu v Rossijskuu Federaciû soote estvennikov, profiâi ih za rubeflom ot 29.06.2006 g, <http://www.fms.ru> (12.09.2014).

Vstupitelønoe slovo Prezidenta RF Vladimira Putina na Vsemirnom kongresse soote estvennikov, profiâi ih za rubeflom, St. Peterburg, 24.10.2006, <http://www.kremlin.ru>.

Zaklû itelønoe slovo na sove-anii po problemam razvitiâ malyh gorodov Rossii, Staraâ Ladoga, 17 iûlâ 2003 g., www.rosnation.ru (06.11.2014).

Zakon BSRR o âzykah v Bialoruskoj SRR, <http://www.gov.by> (12.02.2014).

Zakon Respubliki Belorusø ot 5 ânvarâ 2004 g. No 261-3 š O vnesenii izmenenij i dopelnenij v Zakon Respubliki Belorusø š O nacionalønyh menø-instvah v Respublike Belorusø, <http://www.belstat.gov.by> (18.02.2014).

Monografie i opracowania

Albin B. J., Baluk W. (red.), *Biaøoru . Europa Wschodnia. Dekada transformacji*, Wrocøw 2004.

Annual Report 2005, National Bank of Moldova.

Biele S., *To samo mi dzynarodowa Federacji Rosyjskiej*, Warszawa 2006.

Bryc A., *Rosja w XXI w: Gracz wiatowy, czy koniec gry?*, Warszawa 2008.

Foligowski P., *Biaøoru . Trudna niepodlegø* , Wrocøw 1999.

Janusz G., *Ochrona praw mniejszo ci narodowych w Europie*, Lublin 2011.

/ atyszonek O., Mironowicz E., *Historia Biaøorusi od poøowy XVIII do ko ca XX wieku*, Biaøostok 2001.

Kapuniak T., Świkowski M., *Mołdawia- rara avis in terris? Charakterystyka mołdawskiego reżimu politycznego na tle poradzieckich doświadczeń transformacyjnych*, Lublin/ód 2009.

Solak J., *Mołdawia. Republika na trzy płaszczyzny. Historyczno-społeczny, militarny i geopolityczny wymiar szamrowo onego konfliktu o Naddniestrze*, Toru 2009.

Kosienkowski M., *Naddniestrzańska Republika Mołdawska. Determinanty przetrwania*, Toru 2010.

Urbanowska J., Gbalski P., Borko H., *Mołdowa. Przewodnik dla przedsiębiorców*, Warszawa 2006.

Wierzbicki A., *Rosja. Etniczność i polityka*, Warszawa 2011.

Artykuł w publikacjach nieperiodycznych, czasopismach, na stronach internetowych
Analiza języka mediów, <http://www.informatorects.uw.edu.pl> (06.02.2013).

Arefjev A., *Padenie russkogo žyka na postsovetskom prostranstve*, šDemoscope Weeklyö 19 iúnâ-20 avgusta, nr 251-252.

Areszka A., *Naruszenie praw kulturalnych w Białorusi*, w: P. Kazanecki, M. Pejda (red.), *Białoruś ó trzeci sektor. Naród. Kultura. Język*, Warszawa-Mińsk 2002.

Artyomenko S., *Rozumienie terminu "mniejszość rosyjskiej zyczna" na Białorusi*, <http://www.instesw.ebox.lublin.pl> (23.07.2014).

Baluk W., Gwiderska L., *Polityka narodowościowa i migracyjna*, w: B. J. Albin, W. Baluk (red.), *Europa Wschodnia. Dekada Transformacji. Rosja*, Wrocław 2003.

Biblioteka - fond šRusskoe zarubežieö, <http://www.bfrz.ru>.

Centralna Komisja ds. Przeprowadzania Wyborów i Republikańskich Referendów Republiki Białoruś (CWK), <http://www.rec.gov.by> (12.02.2013).

Curanovi A., *Elity władzy krajów WNP wobec rosyjskiej koncepcji cywilizacji euroazjatyckiej*, w: T. Bodio, W. Jakubowski (red.), *Przywództwo i elity polityczne w krajach WNP*, t. 2, Warszawa 2010.

Darski J., *Panrumuńska polityka i mołdawska to samo*, <http://www.jozefdarski.pl> (07.02.2014).

Dionis K., *Krome soote estvennikov, nikto ne pomoflet Rossii*, 22.10.2008, <http://www.russian.kiev.ua>.

Eberhardt A., *To samo narodowa a polityka zagraniczna Republiki Mołdowy*, šPolski Przegląd Dyplomatycznyö 2002 nr 4 (8), Warszawa 2002.

Janus A., *Mołdawia - kraj trzech stolic*, šKultura - Historia ó Globalizacjaö nr 9.

- Karniejnka W., *Trzeci sektor w Homlu*, w: P. Kazanecki, M. Pejda (red.), *Białoruś ó trzeci sektor. Naród. Kultura. J zyk*, Warszawa-Mi sk 2002.
- Laruelle M., *šRusskaâ diasporaö i šrossijskie soote estvennikiö*, w: A. Verhovskij (red.), *Demokratiâ vertikali*, Moskva 2006.
- Mołdawia: j zyk rosyjski ju nieobowi zkowy*, 25.02.2002, <http://www.wiadomosci.wp.pl> (06.02.2014).
- Moskovskij Fond podderfki i razvitiâ mefregionalnyh svâzej šSotrudni estvoö*, <http://www.mfs-fund.org>.
- Oficialnaâ informaciâ Upravleniâ po rabote s soote estvennikami MID RF*, šRusskaâ Pravdaö 2004, nr 4.
- Osnovy napravleniâ podderfki RF soote estvennikov za rubeflom v 2002-2005 g*, šBûlletenö 2002, nr 56.
- Polonskij A., *Status russkogo âzyka na postsovetskom prostranstve: zamecki na polâh*, šVestnik Evraziiö 2008, nr 4 (2).
- Rossiâ zainteresovana v razvitii regional noj podderfki soote estvennikov. Intervû s Direktorom Departamenta po rabote s soote estvennikami MID A. epurinym*, www.russkie.org/index.php (23.09.2014).
- Rossijskij Fond Kuløtury*, <http://www.culture.ru>.
- Russkie za rubeflom*, <http://www.russkie.org> (30.04.2014).
- Solncev V., Mihal enko V., *Âzykovye problemy v Rossijskoj Federacii i mirovoj opyt re-eniâ âzykovyh problem*, w: *Sociolingvisti eskie problemy v raznyh regionah mira: Materialy mefdunarodnoj konferencii*, Moskva 1996.
- liwi ski M., W. Czekman, *Białoruś : ziemia niczyja?*, šObózö 1996, nr 30.
- Topazova M., *K. Źrov: Rossiâ dolfna pomagatø russkim za predelami ih rodiny*, 15.11.2006, <http://www.russian.kiev.ua>.
- Zagro ony jest j zyk biaøruski. / ukaszienka vybræ rosyjski*, 22.02.2011, <http://www.polskieradio.pl> (12.02.2014).
- Zamâtin D., *Geografi eskij obraz Rossii i problemy âzykovej identi nosti v byv-ih respublikah SSSR*, šVestnik Evraziiö 2008, nr 4 (2).
- Zaprucki S., *Polityka j zykowa w Republice Białoruś w latach 90-tych*, w: P. Kazanecki, M. Pejda (red.), *Białoruś ó trzeci sektor. Naród. Kultura. J zyk*, Warszawa-Mi sk 2002.

El bieta Kocowska-Siekierska, Ochrona zamków, pałaców i innych szlacheckich zaó e rezydencjonalnych e Czechach w latach 1918-2015

Briggs A., Clavin P., *Europa Dwóch Stuleci 1789-1989*, Wrocław 2000.

Bobek K. (red.), *Metodika torby interiérových instalací a reinstalací*, Praga 2011.

Czubek G., Kosiewski P. (red.), *Dobra kultury i problemy wóсно ci. Do wiadczenia Europy rodkowej po 1989 r.*, Warszawa 2005.

Faměrová D., Holub J., Kadlec M., Kubů N., Wagner P., *Metodika pr vodcovské innosti na hradech, zámcích a dal-ích zp ístupn ných památkách*, Praga 2014.

Kocowska-Siekierka E., *Kwalifikacja zabytków i ich ochrona w Czechosłowacji w latach 1945-1958*, Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo, 316/2, Studia Historycznoprawne, Wrocław 2014.

Ku a K., Hrady, zámky a dal-í památky ve správ Národního památkového ústavu, Praga 2009.

Kuklík J.(red.), *Konfiskace, pozemkové reformy a vyvlastn ní v eskoslovenských d jinách 20. Století*, Praga 2012.

/ uczy ski R., *Szlacheckie i arystokratyczne rezydencje w Sudetach czeskich. Sudety Zachodnie i rodkowe*, Wrocław 2012.

Majewski P., *š Niemcy Sudeccyö 1848 ó 1948. Historia pewnego nacjonalizmu*, Warszawa 2007.

Maxová I., Kruisová H. (red.), *Pé e o architektonické d dictví. Vybrané kapitoly k tématu pé e o stavební a um lecké památky. Sborník prací, I. díl. Vývoj a východiska památkové pé e, její právní ukotvení a ekonomické p ístupy*, Praga 2008.

Per тка M.(red.) *Na základech konzervativní teorie eské památkové pé e. Výbor z text ,* Praga 2008.

Purchla J.(red.), *Protecting and safeguarding Cultural Heritage. Systems of Management of Cultural Heritage in the Visegrad Countries*, Kraków 2011.

Problematyka reprivatyzacji w wybranych krajach postkomunistycznych. Opracowania Tematyczne OT-597, Kancelaria Senatu Biuro Analiz i Dokumentacji, Warszawa 2011.

Uhlikova K., *Národní kulturní komise 1947 ó1951*, Praga 2004.

Varhaník J., Malý S., *Zákon o státní památkové pé i. Komentá.*, Praga 2011.

Zeman K., *Vývoj vlastnictví k půdě a souvisejících procesů na území ČR od roku 1918 do současné doby*, Praga 2013.

Czasopisma:

Kub N., *Hrady a zámky po druhé světové válce*, *Zprávy památkové péče*, 68/5 (2008)

Novotný M., *Legislativní vývoj v památkové péči po roce 1989*, w: *Zprávy památkové péče*, 66/3 (2006).

Tomčoner P., *Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918-1938. část 2 - Organizační vývoj jednotlivých památkových úřadů*, *Zprávy památkové péče*, 64/4 (2004).

Akty prawne:

Zákon č. 61/1918 Sb. jímž se **zrušují** vlechtictví, řády a tituly.

Zákon č. 215/1919 Sb., o zabrání velkého majetku pozemkového.

Zákon č. 81/1920 Sb. kterým se vydávají po rozumu §u 10 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. zák. a na ně, ustanovení o půdě lu zabrané půdy a upravuje se právní poměr ku půdě lené půdy (Zákon o půdlový).

Zákon č. 179/1924 Sb., o zrušení svobodnictví.

Zákon č. 354/1921 Sb. o převzetí statků a majetku, připadlých podle mírových smluv Československému státu.

Dekret presidenta republiky 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa ze dne 21. června 1945.

Dekret presidenta republiky 108/1945 Sb. O konfiskaci nepřátelského majetku a Fonduch národní obnovy ze dne 25. října 1945.

Nařízení Slovenské Národní Rady ze dne 23. srpna 1945, č. 104 Sb., o konfiskování a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel slovenského národa.

Vyhláška Osídlovacího úřadu a Fondu národní obnovy 1213/46 Ú.l. ze dne 29.4.1946, jímž se stanoví, jak má být nalofeno s n kterými movitými věcmi hmotnými z nepřátelského majetku konfiskovaného podle dekretu presidenta republiky ze dne 25. října 1945, č. 108 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a o Fonduch národní obnovy.

Zákon č. 137/1946 Sb., o Narodnich kultur nich komisich pro správu statního kulturního majetku ze dne 16. května 1946.

Vyhlá-ka ministra -kolství a osv ty 125/1947 kterou se vydává organisa ní a jednací ád
Národní kulturní komise pro správu státního kulturního majetku v zemi eské a v
zemi Moravskoslezské v Praze.

Zákon . 142/1947 Sb. o revizi první pozemkové reformy ze dne 11. ervence 1947,

Zákon . 143/1947 Sb. o p evodu majetku hlubocké v tve Schwarzenberg na zem eskou.

Vládní na ízení . 112/1951 Sb., o reorganizaci státní památkové pé e.

P edpis . 55/1954 Sb. Vládní na ízení o chrán né oblasti Prafského hradu.

Zákon . 20/1987 Sb. o státní památkové pé i.

Zákon .425/1990 S.b o okresních ú adech, úprav jejich p sobnosti a o n kterých dal-ích
opat eních s tím souvisejících.

Zákon . 172/1991 Sb. o p echodu n kterých v cí z majetku eské republiky do vlastnictví
obcí.

Zákon . 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích.

Zákon . 229/1991 Sb., o úprav vlastnických vztah k p d a jinému zem d lskému
majetku.

Zákon . 243/1992 Sb., kterým se upravují n které otázky související se zákonem . 229/1991
Sb., o p d , ve zn ní zákona . 93/1992 Sb.

Zakon . 49/2002 Z.z.o ochrane pamiatkového fondu.

Zakon . 212/2000 Sb.Zákon o zmírn ní n kterých majetkových k ivd zp sobených
holocaustem a o zm n zákona . 243/1992 Sb., kterým se upravují n které otázky
související se zákonem . 229/1991 Sb., o úprav vlastnických vztah k p d a jinému
zem d lskému majetku, ve zn ní zákona . 93/1992 Sb., ve zn ní pozd j-ích p edpis .

ródĚ internetowe:

Digitální knihovnam NS R S 1954-1960 - stenoprotokoly, tvrtek 17. dubna 1958,
<http://www.psp.cz/eknih/1954ns/stenprot/025schuz/s025007.htm>.

K. Hvífl ala, Historie: Karel Schwarzenberg, http://neviditelnypes.lidovky.cz/historie-karel-schwarzenberg-d23-/p_spolecnost.aspx?c=A130121_203649_p_spolecnost_wag.

Spor o navrácení zámku v Opo n se po 23 letech znovu vrací k soudu, idnes.cz, 18.IX.2014,
http://hradec.idnes.cz/restituce-zamku-opocno-znovu-u-soudu-d8i-/hradec-zpravy.aspx?c=A140318_143408_hradec-zpravy_kvi.

<http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/legislativa/vecny-zamer-noveho-pamatkoveho-zakona-126465/>.

<http://www.kct.cz/cms/historie-kct>.

Protocol of the Berlin (Potsdam) Conference, August 1, 1945, The University of Wisconsin Digital Collections.

<http://images.library.wisc.edu/History/EFacs/GerRecon/BackgrndDocs/reference/history.backgrnddocs.i0016.pdf>.

Statut stowarzyszenia Asocjacji właścicieli pałaców i zamków, <http://amhz.cz/stanovy/>.

Unesco: <http://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky/>.

Internetowa ewidencja zabytków: <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>.

Wzrost i historyczny rozwój zespołu pałaców i zamków w RP, <http://www.npu.cz/pro-navstevniky/zpristupnene-pamatky-npu/hrady-a-zamky/>.

Zamknięta restytucja: przypadek Adolfa Schwarzenberga, <http://restitution.cz/cs/historie/dilci-uspech>.

Beata Kornatowska, Filharmonia Berlińska 1963. Przemowa wizja architektoniczna

Achteckige Philharmonie, *Der Spiegel* 30.01.1957.

Blech, Volker, *Als das Publikum geweint hat*, *Die Welt Kompakt* 06.11.14, http://www.welt.de/print/welt_kompakt/berlin/article134040828/Als-das-Publikum-geweint-hat.html.

Eberle, Gottfried, *Herzessache für ganz Deutschland*, <http://www.berliner-philharmoniker.de/philharmonie/freunde/>.

Forck, Gerhard (red.), *50 Jahre Berliner Philharmonie. Eine Zeitreise*, Berlin 2013.

Glogau, Hans-Ulrich, *Der Konzertsaal*, New York 1989.

Gropius, Walter, *Pełnia architektury*, Kraków 2014.

Haffner, Herbert, *Die Berliner Philharmoniker. Eine Biografie*, Mainz 2007.

Jabłowska, Joanna, *Nowatorstwo centralnej sali tarasowej filharmonii w Berlinie*, *Architectus* 1/2008.

Kleinert, Annemarie, *Berliner Philharmoniker. Von Karajan bis Rattle*, Berlin 2005.

Kubiak, Szymon Piotr, *Odbudowa modernizmu ó modernizm odbudowy. INTERBAU, urbanistyka i architektura Berlina lat 50. XX wieku*, *Artium Quaestiones* 2005, nr XVI.

Lampugnani, Vittorio Magnago (red.), *Hatje-Lexikon der Architektur des 20. Jahrhunderts*, Ostfildern-Ruit 1998.

Möhrchen, Raul, *Konzerthäuser in Deutschland*, Bonn 2008, http://www.miz.org/static_de/themenportale/einfuehrungstexte_pdf/03_KonzerteMusiktheater/moerchen.pdf.

Nöther, Matthias, *Urbild des modernen Konzertsaaals*, skrypt audycji SWR, <http://www.swr.-de//id=11788172/property=download/nid=10748564/pvmhyl/index.pdf>.

Schreiber, Wolfgang, *Große Dirigenten*, München 2005.

Stresemann, Wolfgang, *Philharmonie und Philharmoniker*, Berlin 1977.

Wang, Wilfried, *The Philharmonie or the Lightness of Democracy*, w: Wilfried Wang, Dan Sylvester (red.), *Hans Scharoun: Philharmonie Berlin, 1956-1963*, Tübingen 2013.

Wisniewski, Edgar, *Die Berliner Philharmonie und ihr Kammermusiksaal. Der Konzertsaal als Zentralraum*, Berlin 1993.

Materiał filmowe

Das Konzert von 1989 für Bürger der DDR, , ródł: Digital Concert Hall, <https://www.digitalconcerthall.com/de/concert/22093>.

Das Reichsorchester, re . Enrique Sánchez Lansch (2007), ródł: Digital Concert Hall, <https://www.digitalconcerthall.com/de/film/108>.

Der Fall der Berliner Mauer ó Erinnerungen der Berliner Philharmoniker (2014), ródł: Digital Concert Hall, <https://www.digitalconcerthall.com/de/concert/20290>.

Die Philharmonie Berlin ó Ein Fünfeck mit Aura, re . Alexander Lück 2013, ródł: Digital Concert Hall, <https://www.digitalconcerthall.com/de/film/113>.

The Cathedrals of Culture. The Berlin Philharmonic, re . Wim Wenders (2014), ródł: Digital Concert Hall, <https://www.digitalconcerthall.com/en/film/227>.

Festkonzert: š50 Jahre Philharmonie ó Raumklangö. Grußworte zur Festveranstaltung, ródł: Digital Concert Hall, <https://www.digitalconcerthall.com/de/concert/16914>.

Miron Lakomy, The Paradox of Cyber Development. Twice the tech, double the Fall?

- \$70 Million Stolen From U.S. Banks With Zeus Trojan, Risk Analytics, 04.10.2010, <https://riskanalytics.com/2010/10/04/70-million-stolen-from-u-s-banks-with-zeus-trojan>.
- A taxonomy and comparison of computer security incidents from the commercial and government sectors*, "Computers & Security" No. 7 (2006).
- Alberts D.S., Garstka J.J., Stein F.P., *Network Centric Warfare. Developing and Leveraging Information Superiority*, Washington D.C. 1999.
- Alberts D.S., Papp D.S., eds., *The Information Age: An Anthology on Its Impact and Consequences*, Fort McNair 1997.
- Alexander D., *Theft of F-35 design data is helping U.S. adversaries ó Pentagon*, Reuters, 19.07.2013, <http://www.reuters.com/article/2013/06/19/usa-fighter-hacking-idUSL2N0EV0T320130619>.
- Almeida F., *Web 2.0 Technologies and Social Networking Security Fears in Enterprises*, "International Journal of Advanced Computer Science and Applications" 2012, Vol. 3, No. 2.
- Alto P., *Smart phones overtake client PCs in 2011*, Canalys, 03.02.2012, <http://www.canalys.com/newsroom/smart-phones-overtake-client-pcs-2011>.
- Anguelov C.E., Hilgert M.A., Hogarth J.M., *U.S. Consumers and Electronic Banking, 1995-2003*, "Federal Reserve Bulletin" Winter 2004.
- Arora A., Forman C., Nandkumar A., Telang R., *Competition and patching of security vulnerabilities: An empirical analysis*, "Information Economics and Policy" 2010, Vol. 22.
- Arpagian N., *La cybersécurité*, Paris 2010.
- Atkinson R.D., McKay A.S., *Digital Prosperity: Understanding the Economic Benefits of the Information Technology Revolution*, The Information Technology & Innovation Foundation, March 2007.
- Bautzmann A., *Le cyberspace, nouveau champ de bataille?*, "Diplomatie. Affaires Stratégiques et Relations Internationales" Février-Mars 2012.
- Bell D., *The End of Ideology: On the Exhaustion of Political Ideas in the Fifties*, Cambridge 1960.
- Best J., *Industrial Systems Automation and Security: an "Electronic Pearl Harbor"?*, Global Assurance Certification Paper, Version 1.4, SANS Institute 2000-2002.
- Brzezinski Z., *Between Two Ages. America's Role in the Technetronic Era*, New York 1970

- Burt D. et al., *The Cybersecurity Risk Paradox*, Microsoft Security Intelligence Report Special Edition, Microsoft Corporation 2014.
- Cantafio B., *Security vs. Convenience. Is RSA SecurID the Answer?*, Global Information Assurance Certification Paper, Version 1.4b, SANS Institute 2004.
- Carr J., *Inside Cyber Warfare: Mapping the Cyber Underworld*, Sebastopol 2010.
- Chevallier M., Warynski M., Sandoz A., *Success Factors of Geneva's e-Voting System*, "The Electronic Journal of e-Government" 2006, Vol. 4, Issue 2.
- Chóliz M., Echeburúa E., Labrador F.J., *Technological Addictions: Are These the New Addictions?*, "Current Psychiatry Reviews" 2012, Vol. 8, No. 4.
- Cirani S., Ferrari G., Veltri L., *Enforcing Security Mechanisms in the IP-Based Internet of Things: An Algorithmic Overview*, "Algorithms" 2013, No. 6.
- Clarke R.A., Knake R.K., *Cyber War: The Next Threat to National Security and What to Do about It*, New York 2010.
- Clarke R.A., Knake R.K., *Cyber War: The Next Threat to National Security and What to Do about It*, New York 2010.
- Codebases, Information is Beautiful*, <http://www.informationisbeautiful.net/visualizations/million-lines-of-code/>.
- Coleman K., *Inside DPRK's Unit 121*, Defensetech, 24.12.2007, <http://defensetech.org/2007/12/24/inside-dprks-unit-121>.
- Copeland T.E., ed., *The Information Revolution and National Security*, Carlisle 2000
- Corazza G.E., Vanelli-Coralli A., Pedone R., *Technology as a Need: Trends in the Evolving Information Society*, "Advances in Electronics and Telecommunications" Vol. 1, No. 1 April 2010.
- Cyber Espionage. The harsh reality of advanced security threats*, Deloitte Center for Security & Privacy 2011, Solutions.
- Czosseck C., Geers K., eds., *The Virtual Battlefield: Perspectives on Cyber Warfare*, Amsterdam 2009.
- Deegan M., Sutherland K., *Transferred Illusions. Digital Technology and the Forms of Print*, Farnham 2009.
- Deibert R.J., *Black Code: Inside the Battle for Cyberspace*, Toronto 2013.
- Devost M., Houghton B., Pollard N., *Information Terrorism: Can You Trust Your Toaster?*, in R.E. Neilson, ed., *Sun Tzu and Information Warfare*, Washington D.C. 1997.
- Digital Omnivores: How Tablets, Smartphones and Connected Devices are Changing U.S. Digital Media Consumption Habits*, comScore, October 2011.

- Doms M., *The Boom and Bust in Information Technology Investment*, "FRBSF Economic Review" 2004.
- Drucker P.F., *The Next Information Revolution*, "Forbes", 24.08.1998.
- Dunn-Cavelty M., *Cyber-Security and Threat Politics: US Efforts to Secure in Information Age*, New York 2008.
- Edelen C., *Balancing Act: Software Quality Vs. Time to Market*, Wall Street & Technology, 24.03.2014, <http://www.wallstreetandtech.com/risk-management/balancing-act-software-quality-vs-time-to-market/d/d-id/1268821?>
- E-Estonia*, Estonia.eu, <http://estonia.eu/about-estonia/economy-a-it/e-estonia.html>.
- Eriksson J., Giacomello G., *The Information Revolution, Security and International Relations: (IR)relevant Theory?*, "International Political Science Review" 2006, Vol. 27, No. 3.
- Even S., Simon-Tan D., *Cyber Warfare: Concepts and Strategic Trends*, Tel Aviv 2012.
- Facts about e-Estonia*, Estonian Information Systemø Authority, <https://www.ria.ee/facts-about-e-estonia>.
- Feakin T., *Playing Blind-Manø Buff: Estimating North Koreaø Cyber Capabilities*, "International Journal of Korean Unification Studies" 2013, Vol. 22, No. 2.
- Ferguson T., *In his own words: Bill Gatesø best quotes*, ZDNet, <http://www.zdnet.com/-article/in-his-own-words-bill-gates-best-quotes/>.
- Follorou J., Greenwald G., *Comment la NSA espionne la France*, "Le Monde" 21.10.2013, http://www.lemonde.fr/technologies/article/2013/10/21/comment-la-nsa-espionne-la-france_3499758_651865.html.
- Gartzke E., *The Myth of Cyberwar*, "International Security" Fall 2013, vol. 38, No. 2.
- Geers K., *Strategic Cyber Security*, Tallin 2011.
- Gibson W., *Neuromancer*, New York 1984.
- Giddens A., *The Class Structure of the Advanced Societies*, New York 1975.
- Global online banking penetration in April 2012, by region*, Statista, April 2012, <http://www.statista.com/statistics/233284/development-of-global-online-banking-penetration>.
- Greenwald G., *No Place to Hide. Edward Snowden, the NSA, and the U.S. Surveillance State*, New York 2014.
- Guisnel J., *Cyberwars. Espionage on the Internet*, New York 1997.
- Hajjar M. et al., *An E-Voting System for Lebanese Elections*, "Journal of Theoretical and Applied Information Technology" February/March 2006, Vol. 2, No. 1.

- Harris A.L., Rea A., *Web 2.0 and Virtual World Technologies: A Growing Impact on IS Education*, "Journal of Information Systems Education" June 2009, Vol. 20, No. 2.
- Harrison C., Frier S., *Facebook's Value Top \$200 Billion on Mobile-Ad Optimism*, Bloomberg, 09.09.2014, <http://www.bloomberg.com/news/2014-09-08/facebook-s-value-tops-200-billion-on-mobile-ad-optimism.html>.
- Harrison D., *MI6 chief's cover is blown by wife's holiday snaps on Facebook*, "The Telegraph", 04.07.2009, <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/law-and-order/5745124/MI6-chiefs-cover-is-blown-by-wifes-holiday-snaps-on-Facebook.html>.
- Hayes E.J., *Playing it Safe: Avoiding Online Gaming Risks*, US-CERT, 2006, updated 2008.
- Henry R, Peartree C.E., eds., *The Information Revolution and International Security*, Washington 1998.
- Herzog S., *Revisiting the Estonian Cyber Attacks: Digital Threats and Multinational Responses*, "Journal of Strategic Security" 2011, No. 2.
- Hogarth J.M., Kolodinsky J.M., Hilgert M.A., *The adoption of electronic banking technologies by US consumers*, "The International Journal of Bank Marketing" 2004, Vol. 22, No. 4.
- Infographic: The History of Internet Banking (1983-2012)*, *The Financial Brand* (October 2, 2012), <http://thefinancialbrand.com/25380/yodlee-history-of-internet-banking>.
- Internet Security Threat Report. 2011 Trends*, Symantec, vol. XVII (April 2012).
- Internet Security Threat Report. 2012 Trends*, Symantec, vol. XVIII (April 2013).
- Internet Security Threat Report. 2013 Trends*, April 2014, Vol. XIX.
- Isenberg D., *An Electronic Pearl Harbor? Not Likely*, in T.E. Copeland (ed.), *The Information Revolution and National Security*, Carlisle 2000.
- Kello L., *The Meaning of the Cyber Revolution*, "International Security" Fall 2013, vol. 38, No. 2.
- Kostadinov D., *To Black Out an Entire Country - part one*, Infosec Institute, 01.10.2013, <http://resources.infosecinstitute.com/estonia-to-black-out-an-entire-country-part-one/>.
- Kramer F.D., Starr S.H., Wentz L.K. (eds.), *Cyberpower and National Security*, Washington, D.C. 2009.
- Lake D., Rayes A., Morrow M., *The Internet of Things*, "The Internet Protocol Journal" September 2012, Vol. 15, No. 3.
- Lakomy M., *Arab Spring and New Media*, in B. Przybylska-Maszner, (ed.), *The Arab Spring*, Pozna 2011.

- Lawson S., *Beyond Cyber-Doom: Cyberattack Scenarios and the Evidence of History*, "George Mason University Working Paper" January 2011, No. 11-01.
- Lee J., *North Korea Blames U.S. for Recent Internet Access Cutoff*, Bloomberg, 27.12.2014, <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-12-27/north-korea-blames-u-s-for-recent-internet-access-cutoff>.
- Libicki M. C., *Cyberdeterrence and cyberwar*, Santa Monica 2009.
- Libicki M. C., *Information War, Information Peace*, "Journal of International Affairs" Spring 1998, Vol. 51.
- Lyon D., *Surveillance, Power and Everyday Life*, in C. Avgerou et al. (eds.), *The Oxford Handbook of Information and Communication Technologies*, Oxford 2009.
- MacKillop R., *If You Do Not Have an Online Presence, You Don't Exist*©, LinkedIn (July 31, 2014), <https://www.linkedin.com/today/post/article/20140731005316-12497773-if-you-do-not-have-an-online-presence-you-don-t-exist>.
- Matrosov A., Rodionov E., Harley D., Malcho J., *Stuxnet Under the Microscope*, Rev. 1.31, ESET, September 2010.
- McLuhan M., Fiore Q., *War and Peace in the Global Village: an inventory of some of the current spastic situations that could be eliminated by more feedforward*, New York 1968.
- Measuring the Information Society*, International Telecommunication Union, 2012.
- Milone M., *Hacktivism: Securing the National Infrastructure*, "Knowledge, Technology & Policy" Spring 2003.
- Molander R.C., Riddile A.S., Wilson P.A., *Strategic Information Warfare: A New Face of War*, Santa Monica 1996.
- Nazario J., *Politically Motivated Denial of Service Attacks*, in C. Czosseck, K. Geers, eds., *The Virtual Battlefield: Perspectives on Cyber Warfare*, Amsterdam 2009.
- Neagu A., *The Top 10 Most Dangerous Malware That Can Empty Your Bank Account*, Heimdal Security, 01.08.2014, <https://heimdalsecurity.com/blog/top-financial-malware>.
- Net Losses: Estimating the Global Cost of Cybercrime. Economic impact of cybercrime II*, Center for Strategic and International Studies, McAfee, June 2014.
- Norton Study Calculates Cost of Global Cybercrime: \$114 Billion Annually*, Symantec, 07.09.2011, http://www.symantec.com/about/news/release/article.jsp?prid=20110907-_02.

- Number of active users at Facebook over the years*, Yahoo! News, 01.05.2013, <http://news.yahoo.com/number-active-users-facebook-over-230449748.html>.
- Number of smartphones sold to end users worldwide from 2007 to 2013 (in million units)*, Statistica 2014, <http://www.statista.com/statistics/263437/global-smartphone-sales-to-end-users-since-2007/>.
- Nye J.S., Owens W.A., *America's Information Edge* "Foreign Affairs" March/April 1996, Vol. 75.
- Paradox*, Oxford Dictionaries, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english-/paradox>
- Parr B., *iPhone Hack Exposed: The Key Facts*, Mashable, 30.07.2009, <http://mashable.com/2009/07/30/iphone-hack/>.
- Privacy Scandal: NSA Can Spy on Smart Phone Data*, Spiegel Online, 07.09.2013, <http://www.spiegel.de/international/world/privacy-scandal-nsa-can-spy-on-smart-phone-data-a-920971.html>.
- Rakitin S.R., *Balancing Time to Market and Quality*, "ASQ Software Quality Professional" 1999, No. 3.
- Reagan R., *National Policy on Telecommunications and Automated Information Systems Security*, National Security Decision Directive Number 145, White House, 17.09.1984.
- Reed B., *Smartphone security follies: A brief history*, *Computerworld*, 19.04.2011, http://www.computerworld.co.nz/article/383681/smartphone_security_follies_brief_history.
- Reporting From Black Hat: Your Smart TV is Probably Spying on Your Family Right Now*, Digital Trends, 02.08.2013, <http://www.digitaltrends.com/opinion/burn-your-smart-tv/>.
- Richards R., *Digital Citizenship and Web 2.0 Tools*, "MERLOT Journal of Online Learning and Teaching" June 2010, Vol. 6, No. 2.
- Rid T., *Cyber War Will Not Take Place*, "Journal of Strategic Studies" February 2012, Vol. 35, No. 1.
- Rid T., *Think Again: Cyberwar*, "Foreign Policy" 27.02.2012, <http://www.foreign-policy.com/articles/2012/02/27/cyberwar>.
- Rochlin G.I., *Trapped in the Net: The Unanticipated Consequences of Computerization*, Princeton 1997.

Rokhman A., *E-Government Adoption in Developing Countries; the Case of Indonesia*, "Journal of Emerging Trends in Computing and Information Sciences" May 2011, Vol. 2, No. 5.

Roman R., Najera P., Lopez J., *Securing the Internet of Things*, "IEEE Computer" September 2011, Vol. 44, No. 9.

Rosenblatt S., *Car hacking code released at Defcon*, CNET, 02.08.2013, <http://www.cnet.com/news/car-hacking-code-released-at-defcon/>.

Ruus K., *Cyber War I: Estonia Attacked from Russia*, "European Affairs" 2008, No. 1-2.

Sabari Rajeswaran A., *Network Security: ATM PIN Unlocking and Avoid Skimming by UAN Technique*, "International Journal of Emerging Technology and Advanced Engineering" January 2013, Vol. 3, No. 1.

Sarwar M., Soomro T.R., *Impact of Smartphone's on Society*, "European Journal of Scientific Research" March 2013, Vol. 98, No. 2.

Schneier B., *A Plea for Simplicity. You can't secure what you don't understand*, Schneier on Security, 19.11.1999, https://www.schneier.com/essays/archives/1999/11/a_plea_for_simplicit.html.

Schreier F., *On Cyberwarfare*, "DCAF Horizon 2015 Working Paper" No. 7.

Secretary of Defense Leon E. Panetta, *Remarks by Secretary Panetta on Cybersecurity to the Business Executives for National Security*, U.S. Department of Defense, New York, 11.10.2012.

Silver D., Massanari A., Jones S., *Critical Cyberculture Studies*, New York 2006.

Smith Bers J., *Banking and Cyberspace: The New Promised Land*, in D.S. Alberts, D.S. Papp (eds.), *The Information Age: An Anthology on Its Impact and Consequences*, Fort McNair 1997.

Stevens K., Jackson D., *Zeus Banking Trojan Report*, Dell SecureWorks, 11.03.2010, <http://www.secureworks.com/cyber-threat-intelligence/threats/zeus>.

Sullivan G.R., Coroaalles A.M., *The Army in the Information Age*, Carlisle 1995.

Symantec Internet Security Threat Report. Trends for 2010, Symantec, vol. XVI (April 2011).

Symantec Internet Security Threat Report. Trends for July-December 07, Symantec, vol. XIII (April 2008).

Symantec Internet Security Threat Report. Trends for 2008, Symantec, vol. XIV (April 2009).

Symantec Global Internet Security Threat Report. Trends for 2009, Symantec, vol. XV (April 2010).

Szczepaniak R., ed., *Media Convergence - Approaches and Experiences: Aftermath of the Media Convergence*, New York 2013.

Tenner E., *Why Things Bite Back: Technology and the Revenge of Unintended Consequences*, New York 1997.

The Mobile Economy 2014, GSMA 2014.

Trigaux R., *A history of hacking*, "St. Petersburg Times Online" (2000), <http://www.sptimes.com/Hackers/history.hacking.html>.

Villeneuve N., *Koobface: Inside a Crimeware Network*, Information Warfare Monitor, JR04-2010.

Vinge V., *True Names: And the Opening of the Cyberspace Frontier*, New York 2001.

Watkins B., *The Impact of Cyber Attacks on the Private Sector*, Association for International Affairs Briefing Paper, No. 3, Prague: MindPoint Group, August 2014.

Weimann G., *Cyberterrorism: The Sum of All Fears?*, "Studies in Conflict & Terrorism" 2005, Vol. 28.

Wilson C., *Botnets, Cybercrime, and Cyberterrorism: Vulnerabilities and Policy Issues for Congress*, CRS Report for Congress, Washington, D.C. 29.01.2008.

Wirsbinski J.W., *Paradox. Systems Thinking at Its Best or at Its Worst?*, World of Systems, 12.02.2007, <http://www.boardmansauser.com/downloads/SDOE775-Wirsbinski.pdf>.

Yagil L., *Terroristes et internet. La cyberguerre: essai*, Montréal 2002.

Yardon D., *Companies Wrestle With the Cost of Cybersecurity*, "The Wall Street Journal", 25.02.2014, <http://online.wsj.com/news/articles/SB100014240527023048347045794-03421539734550>.

Yardon D., *John McAfee at Def Con: Don't Use SmartPhones*, "The Wall Street Journal" 08.08.2014, <http://blogs.wsj.com/digits/2014/08/08/john-mcafee-at-def-con-dont-use-smartphones>.

Dariusz / ukasiewicz, Kultura mieszcza ska Prus. Mi dzy tradycj a nowoczesno ci w latach 1780-1871

Becher U. A. J., *Geschichte des modernen Lebensstils. Essen, Wohnen, Freizeit, Reisen*, München 1990.

- Berdhal M., *Preußischer Adel: Paternalismus als Herrschaftssystem*, w: H. J. Puhle, H-U. Wehler (hg.), *Preußen im Rückblick*, Göttingen 1980.
- Beutin W. in.(Hrsg.), *Deutsche Literaturgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Stuttgart 1979.
- Blessing W. K., *Fest und Vergnügen der kleinen Leute. Wandlungen vom 18. Jahrhundert bis zum 20. Jahrhundert*, w: R. van Dülmen (hg.), *Volkskultur. Zur Wiederentdeckung des vergessenen Alltags (16.-20. Jahrhundert)*, Frankfurt a.M. 1987.
- Blickle P., *Von der Leibeigenschaft zu den Menschenrechten. Eine Geschichte der Freiheit in Deutschland*, München 2003.
- Borscheid P., *Geschichte des Alters 16.-18. Jahrhundert*, Münster 1987.
- Briggs A., Burke P., *Społeczna historia mediów. Od Gutenberga do Internetu*, Warszawa 2010.
- Burke P., *Kultura ludowa we wczesnonowożytnej Europie*, Warszawa 2009.
- Bystro J. S., *Publiczność literacka*, Warszawa 2006.
- Dussel K., *Deutsche Tagespresse im 19. und 20. Jahrhundert*, Münster 2004.
- Engelsing R., *Zur Sozialgeschichte deutscher Mittel- und Unterschichten*, Göttingen 1978,
- Freytag N., *Aberglauben im 19. Jahrhundert. Preußen und seine Rheinprovinz zwischen Tradition und Moderne (1815-1918)*, Berlin 2003.
- Glaser H. A. (hg.), *Deutsche Literatur. Eine Sozialgeschichte*, Bd. 7, Hamburg 1982.
- Glaser H., *Industriekultur und Alltagsleben. Vom Biedermeier zur Postmoderne*, Frankfurt a.M. 1994.
- Habermas J., *Strukturalne przeobrażenia sfery publicznej*, Warszawa 2008.
- Habermas R., *Diebe vor Gericht. Die Entstehung der Modernen Rechtsordnung im 19. Jahrhundert*, Frankfurt/New York 2008.
- Harnisch H., *Kapitalistische Agrarreform und industrielle Revolution. Agrarhistorische Untersuchungen über die Ostelbische Preußen zwischen Spätfeudalismus und bürgerlich-demokratischer Revolution von der 1848/49. Unter besonderer Berücksichtigung der Provinz Brandenburg*, Weimar 1984.
- Hauser A., *Społeczna historia sztuki i literatury*, t. 1-2, Warszawa 1974.
- Henning F. W., *Die Entwicklung der Verkehrsinfrastruktur in Brandenburg/Preussen als Teil der Staatsbaukunst von 1648 bis 1850*, *Forschungen zur Brandenburgischen und Preussischen Geschichte*, 7, 2, 1997.
- Henning F. W., *Handbuch der Wirtschafts- und Sozialgeschichte in 19. Jahrhundert*, Bd. 2, Paderborn 1996,

- Hohendahl P. U., *Literarische Kultur im Zeitalter des Liberalismus 1830-1870*, München 1985.
- Holtz B., *Das Kultusministerium und die Kunstpolitik 1808/17 bis 1933*, w: Acta Borussica. Neue Folge. 2. Reihe: Preussen als Kulturstaat, Abteilung I, Bd 2.1, Berlin 2010.
- Ihnatowicz I., *Człowiek. Informacja. Społeczeństwo*, Warszawa 1989.
- Jeismann K.-E., Lundgreen P. (hg.), *Handbuch der deutschen Bildungsgeschichte*, Bd. 3, München 1987.
- Karolak C., W. Kunicki, H. Orłowski, *Dzieje kultury niemieckiej*, Warszawa 2006.
- Klöden K. F., *Von Berlin nach Berlin. Erinnerungen 1786-1824*, Berlin 1978.
- Kłosowska A., *Kultura masowa*, Warszawa 2005.
- Kochanowicz J., *Spór o teorię gospodarki chłopskiej. Gospodarstwo chłopskie w teorii ekonomii i w historii gospodarczej*, Warszawa 1992.
- Kocka J., *Kapitalizm i biurokracja w niemieckiej industrializacji do 1914 roku*, w: *O historii społecznej Niemiec*, Poznań 1997.
- Koselleck R., *Preußen zwischen Reform und Revolution. Allgemeines Landrecht, Verwaltung und soziale Bewegung von 1791 bis 1848*, München 1989.
- Kubiak J. (opr.), *Spory o Biedermeier*, Poznań 2006.
- Kucharczyk G., *Cenzura pruska w Wielkopolsce w czasach zaborów 1815-1914*, Poznań 2001.
- Kuhlemann F.-M., *Modernisierung und Disziplinierung. Sozialgeschichte des preußischen Volksschulwesens 1794-1872*, Göttingen 1992.
- Labuda G., *Rozwój kultury i cywilizacji nad teorię i historię kultury i cywilizacji*, Poznań 2008.
- Le Goff J., *Od czasu średniowiecznego do czasu nowożytnego*, w: A. Zajczkowski (red.), *Czas w kulturze*, Warszawa 1988.
- Mączak A., *Peregrynacje, wojna, turystyka*, Warszawa 1984.
- Mannheim K., *Człowiek i społeczeństwo w dobie przebudowy*, Warszawa 1974.
- Matusik P., *Nadzieje epoki przejścia. Nowoczesność w piśmiennictwie katolickim poznańskim 1836-1871*, Poznań 2011.
- Molik W., *Polskie peregrynacje uniwersyteckie do Niemiec 1871-1914*, Poznań 1989.
- Namowicz T., *Berlin versus Weimar. Zu einem Phänomen deutscher Kulturgeschichte*, w: G. Hundrieser, H.-G. Pott (hg.), *Geistiges Preußen oder Preußischer Geist*, Bielefeld 2003.
- Neugebauer W., *Das Bildungswesen in Preußen seit der Mitte des 17. Jahrhunderts*, w: O. Büsch (hg.), *Handbuch der Preussischen Geschichte*, Bd. 2, Berlin-New York 1992.
- Nipperdey T., *Deutsche Geschichte 1800-1866. Bürgerwelt und starker Staat*, München 1983.

- Nipperdey T., *Prusy i uniwersytet*, w: *Rozważania o niemieckiej historii*, Warszawa 1999.
- Ortega y Gasset J., *Bunt mas i inne pisma socjologiczne*, Warszawa 1982.
- Ossowska M., *Ethos rycerski i jego odmiany*, Warszawa 1986.
- Prass R., *Schriftlichkeit auf dem Land zwischen Stillstand und Dynamik. Strukturelle, konjunkturelle und familiäre Faktoren der Alphabetisierung in Ost Westfalen am Ende des Ancien Régime*, w: W. Rösener (hg.), *Kommunikation in der ländlichen Gesellschaft vom Mittelalter bis zur Moderne*, Göttingen 2000.
- Pürer H., Raabe J., *Medien in Deutschland*, Bd. 1, Trento 1996.
- Rajch M., *Cenzura pruska w Wielkopolsce w latach 1848-1918*, Poznań 2004.
- Reulecke J. (hg.), *Geschichte des Wohnens*, Bd. 3, Stuttgart 1997.
- Ribbe W. (hg.), *Geschichte Berlins*, Bd 1, München 2002.
- Schenda R., *Alphabetisierung und Literarisierungsprozesse in Westeuropa im 18. und 19. Jahrhundert*, w: E. Hinrichs, G. Wiegelmann (hg.), *Sozialer und kultureller Wandel in der ländlichen Welt des 18. Jahrhunderts*, Wolfenbüttel 1982.
- Schömiß U., *Politik und Öffentlichkeit in Preußen. Entwicklung der Zensur- und Pressepolitik zwischen 1740 und 1819*, Würzburg 1989.
- Schopenhauer J., *Gdańskie wspomnienia młodości*, Gdańsk 2010.
- Sdoviflkov D., *Epoka inteligencji. Historia porównawcza warstwy wykształconej w Europie*, Warszawa 2011.
- Sösemann B. (hg.), *Kommunikation und Medien in Preußen vom 16. bis zum 19. Jahrhundert*, Stuttgart 2002.
- Sperber J., *Der Kampf um die Feiertage in Rheinland-Westfalen 1770-1870*, w: W. Schieder (hg.), *Volksreligiosität in der modernen Sozialgeschichte*, Göttingen 1986.
- Staël de G., *Dziesięć lat wygnania*, Warszawa 1973.
- Stübiger H., *Preußen und die neuere deutsche Geschichte*, w: *Preußen und Preußentum vom 17. Jahrhundert bis zur Gegenwart*, Berlin 2002.
- Szyrocki M., *Dzieje literatury niemieckiej*, Warszawa 1969, T. 1.
- Titze H., *Wachstum und Differenzierung der deutschen Universitäten 1830-1945*, Göttingen 1995.
- Wachowiak B., *Z dziejów uwłaszczenia i modernizacji gospodarki Prus w pierwszej połowie XIX wieku*, Olsztyn 1998.
- Weber-Kellermann I., *Frauenleben im 19. Jahrhundert. Empire und Romantik, Biedermeier, Gründerzeit*, München 1985.
- Wehler H. U., *Deutsche Gesellschaftsgeschichte*, Bd. 2, München 1987.

Wiemers V. (hg.), *Geschichte der deutschen Literatur vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart*,
Bd. II/1, Königstein 1980.

Anna Nadolska, Kultura ziemniactwa niemieckiego w miastach województwa Wielkopolskiego

Harnier A. v., *Beitrag zur Geschichte des deutschen Grundbesitzes im Lande der Netze
und Warthe*, Essen 1971.

Kłobkowska A., *Socjologia kultury*, Warszawa 1981.

Kozielecki J., *Transgresja i kultura*, Warszawa 2002.

Kroeber A. L., *Istota kultury*, przeł. Piotr Sztompka, Warszawa 1989.

Kwilecki A., *Ziemniactwo wielkopolskie. Miasteczka i miasta*, Poznań 2001.

Kwilecki A., *Wielkopolskie rody ziemniackie*, Poznań 2010.

Kwilecki A., *Ziemniactwo wielkopolskie*, Warszawa 1998.

Leskiewiczowa J. (red.), *Ziemniactwo polskie 1920-1945*, Warszawa 1988.

Matelski D., *Mniejszość niemiecka w Wielkopolsce w latach 1919-1939*, Poznań 1997.

Mead M., *Kultura i to samo . Studium dystansu miastopokoleniowego*, przeł. J. Hołkwa,
wstęp W. Adamski, Warszawa 1978.

Molik W., *Przemiany w strukturze narodowościowej i społecznej wielkich włościan
ziemniackich w Wielkopolsce (od końca XVIII do początku XX wieku)*, w: W. Stępiński
(red.), *Szlachta i ziemniactwo polskie oraz niemieckie w Prusach i Niemczech w XVIII-
XX wieku. Materiały z sesji naukowej 22-24 X 1993 w Szczecinie*, Szczecin 1996.

Molik W., *Życie codzienne ziemniactwa w Wielkopolsce w XIX i na początku XX wieku:
kultura materialna*, Poznań 1999.

Nikitorowicz Jerzy, *Próba określenia przedmiotu edukacji miastokulturowej*, w: J.
Nikitorowicz, D. Misiejuk, M. Sobiecki, (red.), *Region, to samo , edukacja*, Białystok
2005.

Pruszek T. A., *O ziemniactwie w Wielkopolsce. Tradycje w Wielkopolsce i Wielkanoc*,
Warszawa 2011.

Rosen v. H. Frhr., *Bilanz. Das deutsche Gut in Posen und Pommerellen*, Marburg-Hamel
1972.

- Rosen v. H. Frhr., *Grocholin. Geschichte eines deutschen Gutes in Posen ó geliebt ó verloren ó unvergessen*, Leer 1985.
- Rosen v. H. Frhr., *Saat und Ernte. Lebensbilder Posener Deutscher Landwirte*, Hameln 1978.
- Rudnicki Szymon, *Ziemia stwo polskie w XX wieku*, Warszawa 1996.
- Szafer K., *Kilka uwag o codziennym yciu rodzinnym ziemia stwa wielkopolskiego na przeómie XIX i XX wieku*, šRoczniki Socjologii Rodzinyö t. 9, Pozna 1997.
- Szafer K., *Zarys struktury i funkcji peñionych przez rodzin ziemia sk na przeómie XIX i XX wieku*, šRoczniki Socjologii Rodzinyö t. 10, Pozna 1998.
- Szafer K., *Ziemia stwo jako elita spoécze stwa polskiego w Wielkopolsce na przeómie XIX i XX wieku*, Zielona Góra 2005.
- Szybowicz A., *Der deutsche Gro grundbesitz im Kreis Schubin 1920-1945. Güter und Gutsbesitzer*, Beiträge zur Geschichte der Deutschen in Polen und der deutsch-polnischen Beziehungen. Herausgegeben von der Kommission für die Geschichte der Deutschen in Polen 5, mit Ergänzungen von B. von Bülow, Übersetzung W. Kessler, Stiftung Martin-Opitz-Bibliothek, Herne 2011.
- Witkowski L., *Mi dzy pedagogik , filozofi i kultur . Studia, eseje, szkice*, t. III, Warszawa 2007.

Gerda Nogal, Literackie powroty Eberharda Hilschera jako medium pami ci i pojednania

- Beck U., Grande, E., *Europa kosmopolityczna. Spoécze stwo i polityka w drugiej nowoczesno ci*, t. 6m. A. Ochocki, Warszawa 2008.
- Booth W. C., *Die Rhetorik der Erzählkunst*, t. 2, Heidelberg 1974.
- Erl A., *Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen. Eine Einführung*. Stuttgart, Weimar 2005.
- Erl A., *Literatur als Medium des kollektiven Gedächtnisses*, w: A. Erl, A. Nünning (hg.), *Gedächtniskonzepte der Literaturwissenschaft. Theoretische Grundlegung und Anwendungsperspektiven*, Berlin, New York 2005.
- Genette G., *Stimme*, w: K. Wagner (hg.), *Moderne Erzähltheorie. Grundlagentexte von Henry James bis zur Gegenwart*, Wien 2002.
- Goldhill S., *The Invention of Prose*, Oxford 2002.

Hilscher E., *Die Weltzeituhr. Roman einer Epoche*, Berlin 1983.

Hilscher E., *Meine Schwiebuser Verwandten und das polnische Mädchen*, przeł. B. Szewczyk, wiebodzin 2002

Hoffmann D., *Arbeitsbuch Deutschsprachige Prosa seit 1945*, t. 2, Tübingen 2006.

Mach Z., *To samo europejska ó dzieł ewolucji czy konstrukt polityczny?*, http://ec.europa.eu/polska/news/opinie/090629_tozsamosc_europejska_pl.htm.

Orłowski H., Sakson A. (red.), *Utracona ojczyzna. Przymusowe wysiedlenia, deportacje i przesiedlenia jako wspólne do wiadczenie*, Poznań 1997.

Saryusz-Wolska M. (red.), *Pamięć zbiorowa i kulturowa. Współczesna perspektywa niemiecka*, Kraków 2009.

Traba R., *Historia ó przestrze dialogu*, Warszawa 2007.

http://www.muzeumswiebodzin.pl/article.pl,eberhard_hilscher,18.html.

<http://www.schwiebus.pl/articles.php?id=128>.

Izabela Wróbel, Działania RFN w latach 1998-2014 na rzecz zwrotu dóbr kultury zrabowanych ofiarom narodowego socjalizmu

Anton M., *Illegaler Kulturgüterverkehr*, Berlin - New York 2010.

Armbruster Th., *Rückerstattung der Nazi-Beute*, Berlin 2008.

Bülow A. von, *Der Fall Kirchner . Provenienz und Restitution von Ernst Ludwig Kirchners Berliner Straßenszene*, w: U. Fleckner, *Das verfemte Meisterwerk. Schicksalswege moderner Kunst im Dritten Reich*, München 2009.

Demarsin B., *Let's Not Talk about Terezin: Restitution of Nazi Era Looted Art and the Tenuousness of Public International Law*, *Brooklyn Journal of International Law* 2011, Vol. 37, Issue 1.

Fleckner U., *Vorwort*, w: U. Fleckner (red.), *Angriff auf die Avantgarde. Kunst und Kunstpolitik im Nationalsozialismus*, München 2007.

Frankel S.J., Forrest E., *Museums: Initiation of Declaratory Judgment Action and Assertion of Statutes of Limitations in Response to Nazi-Era Art Restitution Claims - A Defense*, *Journal of Art, Technology & Intellectual Property Law* 2013, Vol. 23, Issue 2.

Gerecka-owska A., *W kwestii definicji dobra kultury i dzieła sztuki*, *Prokuratura i Prawo* 1999, nr 9.

- Gwoździowicz P., *Przedawnienie roszczeń o zwrot dóbr kultury*, w: W. Kowalski, K. Zalaska (red.), *Rynek sztuki. Aspekty prawne*, Warszawa 2011.
- Hartung H., *Kunstraub in Krieg und Verfolgung*, Berlin 2005.
- Krzysztofik E., *Wsparcie pokoju we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2008.
- Paczuski W., *Handel dziełami sztuki w Unii Europejskiej*, Kraków 2005.
- Palica M., *Problem badania proveniencji dzieł sztuki. Przypadek Dolnego Śląska*, *Żywe Muzealnictwo* 2012, nr 53.
- Rudolph S., *Restitution von Kunstwerken aus jüdischem Besitz*, Berlin 2007.
- Schnabel G., Tatzkow M., *Berliner Straßenszene - Raubkunst und Restitution. Der Fall Kirchner*, Berlin 2008.
- Wągińska-Marzec M., *Priorytety w polityce kulturalnej RFN na szczeblu federacji*, *Żywe Muzealnictwo* 2014, nr 176.
- Zeidler K., *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Warszawa 2007.
- Zeidler K., *Restytucja dóbr kultury ze stanowiska filozofii prawa*, Warszawa 2011.

Bibliografia

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, <http://mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/kultura-i-dziedzictwo/znak-dziedzictwa-europejskiego/polska-w-zde.php> (14.04.2015).
- Adamowicz P., *Gdańsk jako wyzwanie, słowo/obraz terytoria*, Gdańsk 2008.
- Adamowicz P., *To samo : pamięć czy do wiadomości indywidualne?*, w: B. Kerski (red.), *Gdańskie to samo ci. Eseje o mieście*, Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2014.
- Adamowicz P., *Gdańsk jest inspiracją dla Europy*, "Gazeta Wyborcza" 27.11.2014.
- Davies N., *Zaginione królestwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2010.
- Friedrich J., *Problem nowoczesności w kulturze architektonicznej powojennego Gdańska*, w: J. Friedrich, E. Barylewska-Szymańska, W. Szymański, A. Woźniak (red.), *Niechciane Dziedzictwo. Różne oblicza architektury nowoczesnej w Gdańsku i Sopocie*, Gdańsk 2005.
- Friedrich J., *Polsko - Niemiecko - Gdańsko - O to samo ci sztuki i architektury Gdańska w XIX i XX wieku*, w: B. Kerski (red.), *Gdańskie to samo ci. Eseje o mieście*, Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2014.

- Gawlicki M., *Zabytkowa architektura Gdańska w latach 1945-1951. Kształtowanie koncepcji, konserwacji i odbudowy, sformułowanie obrazu terytorii*, Gdańsk 2012.
- Jagodzińska K., *Czas muzeów w Europie środkowej. Muzea i centra sztuki współczesnej (1989-2014)*, Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków 2014.
- Kerski B., *Gdańskie to samo ci. Wstęp do antologii*, w: B. Kerski (red.), *Gdańskie to samo ci. Eseje o mieście*, Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2014.
- Kostarczyk A., *Gdańsk - Pomnik historii. Kod genetyczny. Misja dziejowa. Wizja rozwoju*, w: G. Boros i Z. Gach (red.), *Program o wyznaczeniu i rozwoju Gdańska*, Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Gdańsku, Gdańsk 1998.
- Kowalski K., *O istocie dziedzictwa europejskiego - rozważania*, Międzynarodowe Centrum Kultury, Seria Heritologia, red. J. Purchla, t. 3, Kraków: 2013.
- Loew P. O., *Gdańsk i jego przeszłość. Kultura historyczna miasta od końca XVIII wieku do dzisiaj, sformułowanie obrazu terytorii*, Gdańsk 2012.
- Loew P. O., *Trzy mity. Niemiecko, polsko, wielokulturowo*, w: B. Kerski (red.), *Gdańskie to samo ci. Eseje o mieście*, Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2014.
- Lorens P., *O przywróceniu Gdańskowi XIX wieku*, w: G. Boros, Z. Gach (red.), *Program o wyznaczeniu i rozwoju Gdańska*, Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Gdańsku, Gdańsk 1998.
- Lorens P., *Przekształcenia obszaru Gdańska w latach 1793-1945*, w: A. Kostarczyk (red.), *Gdańsk - pomnik historii*, Teka Gdańska, t. 3, Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Gdańsku, Gdańsk 1998.
- Massalski R., Stankiewicz J. Kowalski J., *Rozwój urbanistyczny i architektoniczny Gdańska*, w: A. Czesun (red.), *Gdańsk, jego dzieje i kultura*, Warszawa 1969.
- Mintzker Y., *The Defortification of the German City, 1689-1866*, Publications of the German Historical Institute, Cambridge University Press. Cambridge, New York 2012.
- Omilanowska M., *Cesarz Wilhelm II i jego inicjatywy architektoniczne na wschodnich rubieżach Cesarstwa Niemieckiego*, w: E. Pilecka (red.), *Sztuka w kręgu władzy. Materiały LVII Ogólnopolskiej Sesji Naukowej Stowarzyszenia Historyków Sztuki*, Warszawa 2009.
- Omilanowska M., *Defortyfikacja Gdańska na tle przekształceń miast niemieckich w XIX wieku*, "Biuletyn Historii Sztuki" 2010, nr 72.
- Orzechowska-Wacziarg J., *Sukces Bilbao mówi tylko w Bilbao*, w: M. Jankowska (red.), *Miasta z wizji*, Instytut Obywatelski, Warszawa 2014.

- Parteka T., *Czas na zmiany w urbanistyce Gdańsk*, "Gazeta Wyborcza" (dodatek Trójmiasto) 9.05.2015.
- Recommendation on the Historic Urban Landscape*, Paris 2011.
- Sorman G., *A może Gdańsk stolicą Europy? Europa na jaką czekamy*. "Gazeta Wyborcza" 5.01.2013.
- Sorman G., *Dlaczego francuski pisarz Guy Sorman chce, aby Gdańsk został stolicą Europy*, "Gazeta Wyborcza" 31.08.2013)
- Stübgen J., *Der Städtebau. Reprint der 1. Aufl. Darmstadt, 1890*, Braunschweig und Vieweg, Wiesbaden 1980.
- Szermer B., *Gdańsk ów przeszłość i współczesność*, Warszawa 1971.
- Szermer B., Stankiewicz J., *Gdańsk. Rozwój Urbanistyczny i Architektoniczny oraz powstanie Zespołu Gdańsk-Sopot-Gdynia*, Arkady, Warszawa 1959.
- Szlaga M. *Stocznia Szlaga*, Gdańsk 2013.
- Szyłak A., *Stocznia to nie tylko substancja materialna*, <http://natemat.pl/137947,aneta-szylak-stocznia-to-nie-tylko-substancja-materialna> (15.04.2015).
- liwiński B., *Herby miasta Gdańsk i dzielnic. Główne Miasto Gdańsk*, w: B. liwiński, J. Mykowski (red.), *Encyklopedia Gdańsk*, Fundacja Gdańsk, Gdańsk 2012.
- Tomaszewski A., *Ku nowej filozofii dziedzictwa*, Seria Heritologia, red. J. Purchla, t. 1, Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków 2012.
- Tusk D., *Donald Tusk o swoim Gdańsku: Mam tu wszystko, co najwładniejsze, to, co się kocha*, "Gazeta Wyborcza" 27.11.2014-11-27.